

Mussolini gradil imperij na pesku in izgubil vojno

ITALIJA DRUGA VELESILA, KI JE PODLEGLA V SEDANJEM KONFLIKTU. — BAHAVI DIKTATOR PRED OSMIMI MESECI IN SEDAJ. STRAH ITALIJANSKIH KOLONISTOV V AFRIKI

"Tunisija, Djibouti, Malta, Gibraltar, Sueški prekop, Korzika, Nica!" so klicali italijanski članski svojemu dučevju. To je bilo pred takim leto dñi. In on jim je obljubil, da bo pride pravi dan, si ga bo izbral in pridružil te kraje materi Italiji in njenemu imperiju.

Pogreb Francije v Rimu

"Pravi dan" je po Mussoliniemu mnenju naglo prihajal. Hitlerjeve armade so poplavile Francijo. Kmalu bo po

BENITO MUSSOLINI,
ki je bil duče Italije in jo zavzel.

nji je vzradoščeno špekuliral. In spet so morale horde članov fašističnih organizacij v Rimu, Turinu, Trstu itd. na ulico in klicati smrt Franciji, ki je sovražnica Italije in fašizma. V demonstraciji v Rimu so imeli tudi dramatičen pogrebni spredvod. V rakvi je ležala Francija in nad njo so imeli Chamberlainovo "marelo". Množica naplčnikov je rjovela sadistične navdušenja.

Dne 10. junija lansko leto je Mussolini svojemu ljudstvu sporočil, da je prišel čas za udar. Italija je šla aktivno v vojno. Roosevelt je to njen "junaštvo" označil za sunek z bodalom v hrbot deželi, ki je bila že zbita na tla.

Ukanjene nade

Mussolini je z umešanjem v vojno odladal devet mesecev. Ako bi Hitlerju trda predala, bi ga pustil na cedilu. Ko pa je viden, kako si osvaja deželo za deželo in da bo kmalu tudi po Franciji, je hotel z nemškim filerjem sestanek, na keterem — tako vsaj pričajo dogodki, ga je vprašal, kako to, da Italije, ki je vendar njegova zaveznica, tako dolgo ne pokliče v vojno. Hitler si je mislil svoje in deželu ugodil.

Mussolini je vedel, da ako Hitler zmaga ne da bi mu Italija aktivno pomagala, ne bo imel na konferencah s Hitlerjem enakih pravic, ko se bo risalo nove zemljevidje, delilo plen in sklepal "mirovne pogodbe", nego le nekakšen "posvetovalen glas". Če pa gre v vojno tudi Italija, si bosta pri deliti plena Mussolini in Hitler enaka. Tako je računal in se ukanal.

V Franciji ni imela italijanska armada kaj početi in ji Hitler tudi dovolil ni, da bi prodrala v njo šele ko je že on premagal. Dal je italijanskemu kralju kos Francije, Mussoliniju pa kralkomodo odvrnil, da kar se tiče drugih dežel, je treba počakati, da bo vojne ko-

nec in se začne sklepati "mirovno" pogodbo. Duče se je jevil, a na glas ni protestiral.

Anglia trd oreh

Dasi se je francoska armada presenetljivo hitro sesula in je Hitler mislil biti že lansko jesen tudi v Londonu, pa se je Anglia na presenečenje nemških strategov organizirala za odpor in Nemčija ima sedaj z njo resnično vojno.

Ne le ona, nego še posebno Italija. To je bil za Mussolinija drug udarec. Z vojno proti Franciji si je dal madež zavrnost, tu pa je dobil priložnost demonstrirati svojo teorijo, da je trajen mir nesmiseln, kajti vojne so potrebne za ojeklenjenje in očiščenje narodov. Koliko je on v svojih govorih pretil, kaj vse bo storila mogočna italijanska armada ob prvem spopadu s sovražnikom kjerkoli, ki je dobil priložnost, so dosegle njegove divizije v Afriki le nekaj manjših zmag, vzele kos Egipta in angleško Somalijo in pri tem je ostalo. Dalj niso mogle.

"Mare nostrum"

Ze več let pred sedanjim konfliktom je Mussolini grmel, da je Sredozemlje "mare nostrum" — naše (italijansko) morje. Ko je dobil priložnost angleško sredozemsko mornarico, ki tabori v Aleksandrij, pognati ven, ali pa je unčiti, je moral njegova ostati v njima lukama v Tarantu in Puli. Angleški mornarični potveljniki so jo vabilni ven na spopad a doobili so le parkrat kar tako slučajno priložnost. Italijani so vselej izgubili. Tudi Gibraltarja se Italija ni nobenkrat lotila. Sicer sama tega niti ne zmore, pač pa le ako ji bi hotela pomagati Španija in Nemčija. Španija je sicer dolgo meščetarila v Berlinu in Rimu, pa tudi angleški in ameriški diplomati v Madridu niso dremljali. Španija strada in bi dalje vojne sploh ne prenesla, ker bo še dolgo izčrpala vse sledic njene zadnje civilne vojne.

Zaloge v Italiji pošle

Ako bi se vojna z Anglijo končala do zadnje jeseni, ali vso do zime, kot je Mussolini v početku računal, seveda s potom Angležev, tedaj bi Sredozemsko morje postal morda res "mare nostrum", izgubili bi Gibraltar in kontrolo nad Sue-

(Nadaljevanje na 5. strani.)

GRKI SVOJE ZMAGE DRAGO PLACUJEJO

Grki so v obrambi svoje dežele pred italijansko invazijo utrpljeli že veliko žrtev. Kajpada, Italijani je večje, toda juninski odpor grkih brambovcov je moral naleteti na italijanske granate, strojnice in na druga morilna oružja. Posledica je, da je bilo mnogo grkih vojakov ubitih in ranjenih. Cernja slika: Grki ranjence donosajo z bojišča v vojaško bolničo.

PRESOJANJA DOGODKOV DOMA IN PO SVETU

Philip Murray je v vlogi predsednika CIO odobril Rooseveltov načrt za podpiranje Anglike pogojno, da se mu da go tove spremembe, dočim ga je William Green, predsednik A. F. of L., odobril v celoti. Obata sta ob enem izrazila zahtovo, da se mora koristi delavevci upoštevati v vsaki industriji, brez ozira, ali izvršujejo vladina, ali druga naročila. Vprašali so tudi John L. Lewisa, kaj misli o "diktatorskem predlogu 1776", pa ga je odklonil komentirati.

Vrhovno sodišče je odločilo, da se unij ne more tožiti kršenja Shermanovega protitrustnega zakona, ker ni bil sprejet proti njim nego zoper trustee. Justični departement je lani in že prej nekatere unije, posebno v gradbeni industriji, obtožil, da pomagajo družbam vzdrževati visoke brezkonurenčne cene v gradbeni industriji. AFL smatra ta odlok za veliko delavsko zmago.

Stanovanjsko vprašanje je resničen problem za sto in 20 tisoč ameriških družin. Najbolj v malih krajih, posebno pa še v velemestih, žive mnoge v stanovanjih, ki so nedostojna za človeška bivališča. Kongres je predlagano, da naj dovoli vsoto \$156,000,000 za zgraditev 37,000 hiš, v katerih bi doobili stan delaveci v krajih, kjer se grade tovarne za national defense industrijo.

Problem "slumsov" v mestih pa ostane nerešen, dasi je tako važen kot narodna obramba.

Bernard Shaw, ki se vsled svoje visoke starosti le še redkokrat oglaši, je pred par meseci dejal, da vrše nemški letaleci z rušenjem Londona zelo dobro delo. "Samo če bi nikogar ne ubili, pa jim bi ljudje morali biti hvaležni. Kajti ko bo vojne konec bodo tam, kjer so bili doslej proletarski predeli s svojimi slumsi, zgrajena dostojna stanovanja." Shaw je na svoj način povedal važno resnico, da ljudje lahko cela mesta znova zgradi le, aki jim jih uniči potres, vojna ali požar, ali pa vse troje skupaj, nikakor pa ne, da bi starinske predele vse naenkrat sami podri in zgradili nove.

Glad v Evropi prizadeva bivemu predsedniku Hooveru velike skrbi. Ker je imel v akcijah za prehranjevanje civilnega prebivalstva vodilno mesto že v letih prejšnje svetovne vojne in po vojni pa v Rusiji, ko je doletela katastrofalna suša, se lahko zanesemo, da ima pri tem res človekoljubne name. Tudi Anglia mu to призна in mu obeta, da ga bo podpirala čim bo vojna končana. Pomagati podjavljenim deželam v Evropi sedaj pa je po mnenju angleške vlade toliko, kajor pomagati Hitlerju nadaljevanje.

Enaka triumfalna zborovanja so imeli v drugih mestih v Sloveniji, posebno po Stajerskem. Do pred nekaj leti je bilo o Nemcih v Sloveniji prav malo slišati. Dvignili so glavo in se dali spoznati šele ko je Hitler vzel Avstrijo. Ljudje bi radi proti nemški oholosti demonstrirali, pa ne smejo.

Koliko je petokoloncev v Chicagu?

Policija v Chicagu preiskuje — s sodelovanjem članov zvezega preiskovalnega biroja (FBI), kakih 4000 oseb, ki so osmisljene petokolonske aktivnosti. Najbolj prizadet je baje nacijski bund. Na listi, zaznamovanih za preiskavo, je stotne drugih, o katerih je znano, da so nasprotinci ameriške vlade, pravi poročilo.

BORBA MED DELAVCI IN DRUŽBAMI TRAJA DALJE NEGLEDE NA APELE DA TO OVIRA VLADNA NAROČILA

V Angliji se nevarno veča pomanjkanje in bolezni naraščajo

Angleži so mislili, da jih v tej vojni nemške podmornice ne bodo v škodo toliko kakor v prejšnji. V resnici je obratno. Veliko več ladij v enakem času, ki so bile natrapne z živili ali pa z drugim tovorom za v Anglio, je potopljenih.

Ker živil primanjkuje, je minister za prehrano znižal odderneke že bolj. Delavci na primer, katerim skuša živilska komisija čimbolj ustrezči, smoje kupiti vsak dan eno unčo steaka. Ampak to, da smoje, ne pomeni, da ga tudi dobre. Prvič, imeti morajo seveda denar, in drugič, v mesnici jim lahko s tem mesom postrežejo le, ako ga imajo.

Spoln postaja živilsko vprašanje za Anglijo silno težavno. Kaj pomagajo ladje, polne meseta, žita in drugih živil, če morajo vsled torpedov na morsko dno! Anglia že upa, da bo premagala tudi to poglavje vojne. Posledice pomanjkanja hraneči posebno v naraščanju bolezni. Torej je vojna pekel tudi za Anglijo — v sedanjem konfliktu zanjo veliko bolj kakor pa za Nemčijo.

Nemci v Sloveniji se šopirijo

Nemci v Sloveniji in drugod v Jugoslaviji se združujejo s svojo novo organizacijo, zvana Swabian (Deutsche Kulturbund (šabasko-nemška kulturna zveza). Jugoslovanska oblast jo je vsled strahu pred Nemčijo dovolila. Ko se je vršilo ustanovno zborovanje v Ljubljani je bila dvorana luteranske verske občine prenapolnjena in tudi pred dvorano je bila gneča.

Enaka triumfalna zborovanja so imeli v drugih mestih v Sloveniji, posebno po Stajerskem. Do pred nekaj leti je bilo o Nemcih v Sloveniji prav malo slišati. Dvignili so glavo in se dali spoznati šele ko je Hitler vzel Avstrijo. Ljudje bi radi proti nemški oholosti demonstrirali, pa ne smejo.

Koliko je petokoloncev v Chicagu?

Policija v Chicagu preiskuje — s sodelovanjem članov zvezega preiskovalnega biroja (FBI), kakih 4000 oseb, ki so osmisljene petokolonske aktivnosti. Najbolj prizadet je baje nacijski bund. Na listi, zaznamovanih za preiskavo, je stotne drugih, o katerih je znano, da so nasprotinci ameriške vlade, pravi poročilo.

TRIJE KONGRESNIKI PREDLAGALI, DA SE STAVKE PREPOVE V VSEH OBRATIH, KI SO V SLUŽBI NARODNE OBRAMBE. — FORD PRAVI, DA NE PRIZNA NOBENE UNIJE. — UPIRANJE HARVESTER KOMPANIJE

vseh služajih. Skoro v vsakem posreduje merodajna oblast, zapovedana v NLRB, ali pa drugi zastopniki vlade. Kompanije pri tem tajajo, da jim taksi spori zavlačujejo produkcijo, z stavkami se jo pa sploh ustavi. S tem skušajo zastopniki korporacij vedno napraviti, da so oni patriotski, ker hočejo hiteti s produciranjem, delavci pa niso, ker se kujojo in stavkajo.

Nevaren predlog

Torej naj se sabotiranje preposev s posebno postavo, svetujejo delodajalcji — kajpada pod pretvezo narodne obrambe. Ni jih bilo treba dvakrat reči, kajti v kongresu je že priljivo raznih predlog v ta namen. Največ opore je dobila v kongresu ona, ki so jo predlagali poslanci Vinson, Hoffman in Howard Smith.

Proti nji se je med prvimi odločno izjavil William Green, predsednik AFL, ki pravi, da se redkokdaj primeri stavka, ki bi bila neupravičena, in da unijsko delavstvo sedaj — v prid vladnih naročil — poskuša v svoji moći, da se v sporih z delodajalcji zlepja pobota. Delodajalcji izjavlja, da tak zakon ne bi bil ustaven.

Ako se delavcem vzame pravico do stavke, potem res nastane nevarnost za sabotažna dejanja, kadar jih mine potapljenje. V tem slučaju bo ne le narodna obramba nego dežela v celoti na škodi.

Henry Ford proti

Ena izmed prič, da boj med delom in kapitalom v tej deželi ne bo še konec neglede na narodno obrambo (national defense), je Henry Ford. On pravi, da unije ne bo priznal pod nobenim pogoju. To pa je vojna napoved uniji avtih delavcev, ki se razvija v največjo v tej deželi. Ako ne bo mogla premagati Forda, kako naj se dobi v sporih med njimi sporazumna pot, dasi ne v (Nadaljevanje na 5. strani)

Propaganda v akciji! Čigava je in čemu?

Po Zed. državah plete propaganda kakor pajek pajčevino. Čigava propaganda? Angleška, vpijejo do vsevprek. Nacijska, odjeka v odgovor.

Res je, da je propaganda, ki valovi po deželi, razdeljena v tem smislu. Kar je prave angleške, financirane od Anglike, je veliko šibkejša, kot pa ona, ki jo vodijo Nemčija, Italija, Japonska in Rusija.

Angleška ima na svoji strani večino ameriške javnosti, in to iz političnih, sentimentalnih, tradičnih in jezikovnih razlogov. Zato ta prevladuje in Anglia upa, da bo to razmerje ostalo posebno v njeni sedanjih preizkušnjih.

Toda prijatelji nacizma so v Zed. državah močen faktor. Ti hočejo odpravo vsake podpore Angliji, češ, vojno bo itak izgubila, s podpiranjem Anglike pa se klanjajo.

Totalitarne sile delujejo v tej deželi v propagandi z gesлом "Keep America Out of War". Oni vedo, da se ne mislimo umešati aktivno v vojno. Kar z omenjenim klicem skušajo doseči je, da bi Zed. države pustile na cedilu Anglijo in vse druge, ki se bore zoper nacizem v vsakem oziru.

Socialno zdravstvo eno najvažnejših problemov

Kadar je treba milijard za vojno, ali za narodno obrambo (oboroževanje), se jih dobi načelno, kakor si Hitlerjev blitzkrieg osvaja preko noči tujje dežele.

Vzame pa cela desetletja bojev, prizadevanj in dokazovanj, da je treba kaj storiti tudi za ljudi, ki so glavni pridobivatelji teh milijard.

Eden izmed še nerešenih socialnih vprašanj je vsekakor problem zdravstva.

To ne pomeni, da je sedanja zvezna administracija brezbrizna glede tega problema. Nапротив, kajti baš predsednik Roosevelt se posebno trudi, da

In vzliz temu, da imamo spet "prosperitet", je bilo iz te "največje bolnišnice na svetu" edeklonjenih v šestih dneh januarja 1,961 bolnikov.

Kdo drugi naj vse želite v oskrbo, ako so brez sredstev? To ni samo čikaški slučaj, ali ki se je dogodil le koncem januar

PROLETAREC

LIST ZA INTERESE DELAVSKEGA LJUDSTVA.

IZHAJA VSAKO SREDO.

Izdaja Jugoslovanska Delavska Tiskovna Družba, Chicago, Ill.

GLASILLO JUGOSLOVANSKE SOCIALISTICNE ZVEZE

NAROCNINA v Zedinjenih državah za celo leto \$3.00; za pol leta \$1.75; za četrt leta \$1.00.

Inozemstvo: za celo leto \$3.50; za pol leta \$2.00.

Vsi rokopisi in oglasi morajo biti v našem uradu najpozneje do pondeljka popoldne za priobčitev v številki tekočega tedna.

PROLETAREC

Published every Wednesday by the Jugoslav Workmen's Publishing Co., Inc. Established 1906.

Editor Frank Zaitz
Business Manager Charles Pogorelec
Asst. Editor and Asst. Business Manager Joseph Drasler

SUBSCRIPTION RATES:

United States: One Year \$3.00; Six Months \$1.75; Three Months \$1.00.
Foreign Countries, One Year \$3.50; Six Months \$2.00.

PROLETAREC

2301 S. Lawndale Avenue CHICAGO, ILL
Telephone: ROCKWELL 2864

"Negotiated Peace"

Mnogi v Zed. državah si prizadevajo končati vojno v Evropi s sporazumno sklenitvijo miru med Anglijo in Nemčijo. Nenameno da bi ena dežela skušala drugo najprvo zdobjiti, naj si raje seže v roke s priznanjem, da ni ne ena ne druga tepeva. Njuni ministri naj se posedejo okrog mize in začeno pogajanja ne kot zmagovalec s premagancem, nego na temelju priznanja, da so si vsi enaki, da ni med njimi ne premagancev ne zmagovalev.

Tako je bil leta 1938 sklenjen "monakovski mir". Za drugi tak monakovski "mir", za "negotiated peace", se v tej deželi ogrevajo posebno tisti, ki so Chamberlaina najbolj obsojali. Na primer za nov mir a la München je tajnik komunistične stranke Earl Browder, urednik in lastnik čikaške Tribune Robert R. McCormick, voditelj izofacionistov senator Wheeler in mnogo drugih odličnjakov. Tudi Norman Thomas je dejal, da bi bil "negotiated peace" manjše zlo kakor pa da Nemčija in Anglija skušata druga drugo izkraveti v vojni.

Glavni in najvplivnejši zagovornik takega miru je Col. Charles Lindbergh. Že pred mnogimi meseci ga je propagiral po radijskem omrežju širom dežele in z ogromno publiciteto tu in v Evropi. Lindbergh sicer ni nikakršen priznan politik, toda v očeh javnosti je on magnetična sila, kakor so na primer najslavnite filmske zvezde.

Njegova mnenja se smatrajo za tako važna, da je bil glede Rooseveltovega predloga za podpiranje Anglije v njeni vojni s Hitlerjem zaslisan v kongresnem in senatnem odseku za vna-

nje zadeve.

Lindbergh je odkrit prijatelj nacijev in Hitlerjevih aspiracij za kontroliranje Evrope. Pred obema kongresnima odsekoma je brez obotavljanja priznal, da Hitlerju ne želi poraza. In ne zmage Angliji. Pred odsekom poslanske zbornice je izjavil, da će Anglija zmaga, bo to tragedija za Evropo. Pred senatnim odsekom, ko so ga gnjavili z vprašanji, je to svoje mnenje nekoliko popravil, toda vztrajal pri prvotni izjavi, da je boljše za Evropo in za ves svet, da se Nemčije ne premaga. Radi lepšega je dodač, da tudi Anglije ne. Torej naj skleneti mir.

Kakšen mir? Tu je Lindbergh čisto hladnokrvno tolmačil, da je treba Nemčiji (to seveda Hitlerjevi Nemčiji) priznati vse, kar ji spada.

Lindberghov "negotiated peace" potemtakem pomeni mir pod Hitlerjevimi pogoji.

Nihče izmed Američanov ni v časopisih in v radiu v Nemčiji in v Italiji toliko slavljen, kakor Charles Lindbergh. Listi in radijski komentatorji sicer časte tudi druge, na primer senatorja Wheelerja, ki ima drugo mesto. Toda o Lindberghu pravijo v Berlinu in Rimu, da je on človek silovitega poguma, in da so njegove izjave za mir in proti podpiranju Anglije kakor najsvetlejši žarek v gosti temi.

Se posebno je nacijem všeč opetovana Lindberghova trditv, v obema odsekoma zveznega kongresa, da po njegovem mnenju Anglija ne more zmagati. Ako ji bodo Zed. države pomagale, bo to le podaljšalo vojno, ne pa spremeni njen izid, ki po strokovnjaški sodbi letačka Lindbergha ne more biti drugačen kakor zmaga Nemčije v vsakem slučaju.

Ko so ga v kongresnem odseku vprašali, ali je prejel odlikovanje od Hitlerja, je to radevolje priznal. Tajiti bi tega itak ne mogel. V tem slučaju se Hitler v oddajanju medalj ni čisto nič ukanil.

Predmet tega članka sicer ni Lindbergh nego mir in pa kakšen mir. Wheeler in Lindbergh in drugi v tej deželi, ki že, da se Anglija poda zato, da nas ne potegne v konflikt, hčerejo mir sporazuma. Hitler, ki ga je morda pripravljena skleniti na tej podlagi, za javnost vztraja, da edini mir, ki ga bo Nemčija sklenila, mora temeljiti na njeni popolni zmagi. Torej on hoče "diktirani mir".

Angleški premier Winston Churchill pa je minulo nedeljo v svojem govoru po radiu oznanil svetu, da bo Anglija sklenila samo tak mir, ki bo temeljil na njeni zmagi.

Američki predlogi za "negotiated peace" so torej vsaj za sedaj še brez vrednosti. In tudi če bi ga Nemčija in Anglija sklenili, bi to bilo le premirje. Medtem pa bi oboroževanje brstelo v pripravljanju za nov konflikt. Miru ne more biti, ne takega ne drugačnega, dokler bodo tu države, ki jih označujemo za "agresorske". Z vsako razpolaga samo en človek po svoji milji volji in le ti posamezniki so edina ovira, da ni mogoče skleniti miru, ki bi bil mir in bi si ljudje širom sveta na to res lahko oddahnili.

Kaj po vojni?

Nekega dne bo vojne konec in nastane mir. Morda bo tisti mir le odmor, kakor zadnjič. A predno pride res mir, ga morajo skleniti ljudje, ki so za socializem. Kajti brez socializma tudi miru ne more biti.

Ako socializem nima bodočnosti, čemu se ga plutokracija tako boji?

DIKTATURA NA KUBI POOSTRENA

IZ KANSASA

Kaj pa naš jugozapadni "dust bowl", iz katerega smo pred par leti posiljali prah do tisoč milij daljave proti vzhodu? Ga ni več. Poročilo vremenskega urada ugotavlja, da je po teh krajinah prošlo jeso in to zimo toliko mokrote kot že desetletja ne. Tako so tudi prani viharji v zapadnem Kansasu in sosednih krajih pozabljeni. Nič več tistega prahu, ki nam je sili in nos, ušesa in oči, sploh povsod, in ko ga je bilo toliko, da je bilo včasi treba kar pri belem dnevu prizgati luči na avtu.

Dosti mokrote v zemlji pomeni tukaj dobro letino. Pa glasom časopisnih poročil to spet povzroča glavobol raznim ladjnim farmarskim uradom, ki jih skrbijo, kaj bomo s pšenico; stare zaloge so se pole in letos se obeta spet "bumper crop". Drugje je pa pri hiši spet skrb, ker ni "bele" moke za "struco". Čudno je urejen na svet.

Ker se že vse obrača na moko stran, se je tudi v kansaski legislaturi zadnji teden okorajil poslanec Raymond Smith in predlagal konec kansaske "suši" s tem, da se odpravi prohibicija in uvede sistem državne prodaje opojnih piščic. Seveda ne bo s tem prišel niti do "first base". Ampak zanimivo je, kako so suhaški fanatiki še tisti uro zakričali nad tako "predravnostjo". Križ božji! Naš "čisti" in svetinjaški Kansas in pa "šops"? Hinavščina, da se za do neba. Ti fanatiki spet pritisajo na legislaturo, da se prepove še ta "tri-dva" pivo, ki ga zdaj imamo, ne sicer za jančevanje, pač pa za žejo in za podpreti rebra. Kansas mora ostati "suh" na večne čase in amen.

Pa začudeno zижajo vsakih deset let ko je objavljena statistika ljudskega štetja, ko naša "slavna" dežela v vsakem centru zaznamuje nazadovanje. Ker se še nekaj za "predpust". Društvo št. 225 SNPJ v Edisonsu priredi pustno (ne puščabno) veselico v soboto 22. februarja v dvorani v kamp 50, in vabi vse bližnje in daljne rojake v poset. Je to eno izmed naših redkih društev, ki ima "pep". Zatorej se vidimo na njih veselicu.

AFL skuša v Fordovih tovarnah tekmovati s CIO

Urad AFL trdi, da je organiziral v nekaterih Fordovih delavnicih že nad polovico delavcev v svoji uniji. CIO pa začenja v trdi, da kar AFL v tem slučaju, počne le pomebu Fordu v boju proti uniji avtovih delavcev.

Frank Petrich se v Prosveti z dne 3. februarja povsem neupravičeno spotika nad intervjujem, ki sem ga imel s pokojnim Antonom Prešernom. Kajti v njemu povsod poudarjam, da so bila njegova mnenja napram očim, s katerimi je delal, krivčna, toda razumljiva, upoštevajoč silovite osebne boje, ki jih imel med sabo.

Gledate Petricheve opazke, da nimamo v 16 letih kaj pokazati, le tole. Borimo se proti tokom, da kar smo prevzeli urad, ki so bili v popolnem neredu, list zakopan do vrata v dolgu, JSZ pa je bila demoralizirana. A se je nam vzlic temu posrečilo vse to vsaj oteti in ohraniti. Težkemu delu in odgovornostim se nismo umaknili, čeprav marsikat teden ni bilo niti centa plače in tudi v drugih je bila nizka.

Sicer pa pride čas in priložnost, ko bo ves ta del naše zgodovine točno opisan in z njim vred ljudje, ki so delali ali pa se kregali v nji. — F. Z.

Društvo Nada priredi "Valentine Party"

Chicago. — Da, članice društva "Nada" št. 102 SNPJ prirede prav prijetno veselico pod imenom "Valentine party". Pod tem imenom se razume družbo, v kateri so zbrani vesi ljudje topnih srca in pa mali zanjubljenci. Na tej zabavi bodo oboji in plesali ob zvokih Pucljeve godbe.

Saj res, datum je še nisem napisala. Ta veselica se vrši predvino soboto 15. februarja v dvorani SNPJ. In vstopina je samo 20c. Oddana bodo tudi darila. Dobe jih oni, ki bodo imeli največ sreče. Torej na svidenje v soboto na Nadini zavabi. — Klanica.

Le socializmu pripada bodočnost

Pod naslovom "Ironija 'moderne' dobe" je mariborska Delavska Politika priobčila sledični članek:

V današnji "moderni" dobi niso nekateri izgubili le žive, ampak tudi razum. Reakcija vseh barv pripoveduje, da socializem nima več pogojev za obstanek v današnjem razvoju. Ta preganja socialiste, uničuje in pripoveduje njih organizacije, literaturo ter prav končno, da socialistov nikjer ni, da je iztrebljen ta plevel. Pripovedujejo to s tako nasilno propagando, da bi posteno socialistično gibanje prekricali in obenem vtepojajo naraščaju iluzije, nekateri stare, nekateri nove, da bi prezrla in pozabilna socialistično delavska gibanje in njega naloge. Pri vsem tem tudi poudarjajo, da so na svetu zavladali novi nazori, nove ideologije in da ni več vrnitev k delavskemu boju za socialno pravčnost.

Ves ta boj proti socializmu vodijo zagovorniki ideologij, ki stojijo na stališču, da mora družbo voditi gospodarstvo ali kapital. To vodstvo naj bo avtoritativno ali kakor ga imenujemo po rimskem pravu hierarhično. Pri tem sistemu delovni ljudje ne smejo imeti besede, ampak le gospodarji, zastopniki kapitala, da se ohrami kapitalistično izkoriscenje in ozira na socialne potrebe delovnega ljudstva le toliko, kolikor je kapital v delavskemu boju za socialno pravčnost.

Socialistično gibanje se zaradi teh razmer nahaja v neverjetno težkem položaju, ker se ovira njegovo politično in kulturno delovanje. Pri vseh teh težkočeh pa nam vendar ostaja ena vera in ta je, da z novimi teorijami in iluzijami socialne krivice ne bodo odpravljene.

Socialistično gibanje se zaradi teh razmer nahaja v neverjetno težkem položaju, ker se ovira njegovo politično in kulturno delovanje. Pri vseh teh težkočeh pa nam vendar ostaja ena vera in ta je, da z novimi teorijami in iluzijami socialne krivice ne bodo odpravljene.

PROSVETNA MATICA

V fond Prosvetne matice so vplivala društva, klubi JSZ in druge organizacije v oktobru, novembру in decembru 1940 kot sledi:

Slovenska v kraj držav	Vzota
6. SNPJ, Morgan, Pa.	\$ 6.00
7. SNPJ, Claridge, Pa.	2.00
13. SNPJ, Bridgeport, O.	6.00
29. SNPJ, Thomas, W. Va.	3.00
36. SNPJ, Willcock, Pa.	6.00
39. SNPJ, Chicago, Ill.	6.00
47. SNPJ, Springfield, Ill.	6.00
49. SNPJ, Girard, O.	6.00
53. SNPJ, Cleveland, O.	12.00
60. SNPJ, Lloydell, Pa.	4.00
69. SNPJ, Eveleth, Minn.	6.00
81. SNPJ, Red Lodge, Mont.	3.00
89. SNPJ, Midway, Pa.	6.00
98. SNPJ, La Salle, Ill.	6.00
101. SNPJ, Greensboro, Pa.	3.00
102. SNPJ, Chicago, Ill.	12.00
119. SNPJ, Waukegan, Ill.	6.00
121. SNPJ, Detroit, Mich.	6.00
124. SNPJ, Forest City, Pa.	3.00
137. SNPJ, Cleveland, O.	6.00
145. SNPJ, Cliff Mine, Pa.	3.00
168. SNPJ, Conemaugh, Pa.	9.00
254. SNPJ, Bon Air, Pa.	6.00
262. SNPJ, Farrell, Pa.	6.00
267. SNPJ, Kemmerer, Wyo.	6.00
274. SNPJ, Duele, Pa.	6.00
287. SNPJ, Burgettstown, Pa.	6.00
255. SNPJ, Bridgeville, Pa.	6.00
297. SNPJ, Eaton, New Mex.	3.00
299. SNPJ, Walsenburg, Colo.	6.00
306. SNPJ, Braddock, Pa.	6.00
312. SNPJ, Cleveland, O.	3.00
317. SNPJ, Export, Pa.	6.00
318. SNPJ, Baggaley, Pa.	6.00
333. SNPJ, Blaine, O.	3.00
388. SNPJ, Paragrove, W. Va.	3.00
407. SNPJ, Windsor Heights, W. Va.	4.00
425. SNPJ, Triadelphia, W. Va.	2.76
434. SNPJ, Arma, Kansas	6.00
472. SNPJ, Harmarville, Pa.	6.00
477. SNPJ, Cleveland, O.	6.00
484. SNPJ, Point Marion, Pa.	6.00
503. SNPJ, Hysontown, Pa.	6.00
562. SNPJ, Barton, O.	3.00
640. SNPJ, Bridgeport, O.	6.00
725. SNPJ, Latrobe, Pa.	6.00
Federacija SNPJ, Akron, O.	6.00
63. SSPZ, Sheboygan, Wis.	6.00
70. SSPZ, Kraysin, Pa.	2.00
123. SSPZ, Detroit, Mich.	6.00
226. SSPZ, Windsor Heights, W. Va.	4.00
239. SSPZ, Braddock, Pa.	6.00
27. SDZ, Cleveland, O.	6.00
Krožek št. 5 PSA, Conemaugh, Pa.	6.00

KLUBI J. S. Z.

<tbl_struct

Od kresilnega kamna do vžigalice

Bili so časi, ko je bilo ustvarjanje ognja združeno z velikimi naporji in nevarnostmi. A danes ga lahko letalci sipljejo na mesto, na armade in kamor se jim poljubi. E. Delsinger piše pod gornjim naslovom o prizadevanjih za iznajdbo vžigalice.

Kako težavni posel je nekoč bilo ukresati ogenj, si danes v napredku tehničke komaj moremo predstavljati. Še pred dobrim stoletjem so ljudje z naporom potprežljivostjo kresali ogenj z jeklom in kamenjem. Se prva tri desetletja 19. stoletja so se ljudje mučili s kresilnim kamnom, da so zanetili ogenj. Vžigalica še niso odkrili. Najbolj hudo pa je bilo ponoči, ko se je marsikateri dovolj trudil, da bi ob kaki nujni potrebi ukresal iskro s kresilnim kamnom in jo ujel v gobo, a se je ure in ure zmanj trudil.

Sele sredi 19. stoletja so se povajili prvi kemični vžigalniki, a bili so za praktično uporabo nevarni, vsled česar je ljudstvo rajši ostalo pri starem načinu kresanja iskre. Prvi kemični vžigalniki so bili dvojevrstni: kalijevi in fosforjevi. Kalijev vžigalnik je izumil L. 1805. francoski kemik Chancel, ki je bil asistent slavnega francoskega kemika Thenarda. Svoj izum je začel praktično uveljavljati ter krstil te vrste vžigalnikov z imenom "briquet oxygene". Sestojal je iz trščic in vžigalne stekleničke, ki je vsebovala koncentrirano žvepleno kislino. Trščice, dolge približno 6 cm, so na svoji konici nosile zmes klorkalija, žvepla in gumija. Da so se vnele, jih je bilo treba pomočiti v stekleničko s koncentrirano žvepleno kislino. Teden pa so se vnele z eksplozivno naglico, vsled česar je bila uporaba tega izuma zelo nevarna. Treba je bilo silno previdno ravnavati. Ta francoski vžigalni fabrikat "briquet oxygene" je prišel v promet v ličnih leseni zabočkih; v vsakem zabočku se je nahajala vžigalna steklenička z žvepleno kislino in 60 trščic z omenjenimi konicami. Ta francoska vžigal-

ve sveče" vsled tankih steklenih cevk, v katerih je tičala konica stenja, zelo nevarne, zato se je le malokateri upal rabiti to nevarno pripravo. Ako bi kdo po neprevidnem zdrobil cevko, bi se stenj takoj eksplozivno vnel; zato je bilo tudi posilajne teh sveč ognja-nevarno.

Večji napredek je pomenil izum pariškega lekarnarja Derosne, ki je zmešal fosfor z neko suho snovjo ter jo močno segrel, tako da je fosforjevo maso lahko zdrobil v prah. S temi praški je potem natrpal konice trščic, namazane z nekim lepilom. Da so se trščice vnele, jih je bilo treba najprej pomoci v žvepleno kislino in nato podrgniti ob kak hrapav predmet. Prednost je bila torej v tem, da se niso takoj ob pomoci vnele, ampak zgorele šele petem, ko se jih je podrgnilo ob kak hrapav predmet. Ta Derosnejeva vžigalna priprava je bila prva predhodnica vžigalice.

Treba je bilo samo zdrobiti fosfor in žveplo v skupno vžigalno snov, — in vžigalica v današnji obliki bi ležala pred nama. Na to delo spojitev fosforja in žvepla se je vrgel londonski kemik J. T. Cooper, a brez uspeha. Postopanje s fosforjem je bilo tedaj še v povoju in zelo komplikirano.

Prišle pa so med tem v promet "vžigalice", ki so sestojale iz približno 6 cm dolgih papirnih cevk, v katerih je bila zmes klorkalija in žvepla. Poleg tega se je nahajala v papirni cevki drobeena, do 8 mm tenka, lahko zdrobljiva steklena cevka z žvepleno kislino. Ako so to cevko s konico prstov prelomili, tedaj je prišla kislina v dotiku s kalijem ter se vnele in to vnetje prenesla na papir, da je zagorel. S tem so se ljudje zanetili ogenj. Tudi te vžigalne priprave, ki so prišle oktobra 1852 v promet, se niso obnesle, ker so bile ognjanavarne. Imenovale so se "drobilne vžigalice", ker je bilo treba poprej stresti stekleničko v papirnatih cevki.

Sele čez par let nato se je ogrskeemu kemiku Irinyu posredilo zdrobiti fosfor in žveplo ter jo praktično uporabiti za vžigalice. Vendar Irinyi ni izumitelj vžigalice, ampak ga je

KAPITAN "LADJE USMILJENJA"

Na gornji sliki je kapitan Alfred Moore, kdo se poslavila od predstavnice Rdečega križa. Njegova ladja Cold Harbor je odpela iz luke Baltimore v Spanijo in Francijo s potrebitinami za bolne in bedne, ki jih je tja poslal ameriški Rdeči križ.

prehitel Kammerer v Würtembergu. Le-ta je bil tovarnar klobukov ter se je med drugim pečal tudi z izdelavo frikijskih (drobilnih) vžigalic. Ko je iznašel postopek spojitev žvepla in žveplene kisline v eno snov, je prvi začel razpečevati fosforjeve vžigalice.

S tem je iznašel vžigalice v današnji obliki. A mož s to fabrikacijo ni imel sreče. Dasi je pri tem obogatel, je moral izkusiti mnogo gorja, bil deležen mnoge preganjanja in zaviranja. To je spravilo rahločutnega moža v posteljo in je umrl 4. decembra 1857.

Težave premogarjev pri delu in v brezposelnosti

Yukon, Pa. — Namen teh vrstic je opisati težave premogarjev, posebno onih, ki so odslavljeni in morajo prosačiti za relif. V takih okoliščinah je marsikdo tudi z unijo nezadovoljen. Ta nas zastopa lokal 6558 UMW.

Dne 4. decembra smo šli zadnjici na šift. Okrog 11. ure nas obiše boss in naznani, da nam ima nekaj važnega, pa tudi "veselega" povedati. Nato je nas po ovinkih pripravljal na vest, da bo toliko in toliko nas za stalno odslavljenih. Torej naj vsakdo vzame ven deli svoje orodje. Pojasnil je, da je vzrok odslavitve nov način obravnanja pri kopanju in nakladanju premoga. Po starem sistemu se je nakladalo premog v kare z lopatami in rokami. Sedaj to delo opravljajo nakaldalni stroji (loading machines). Pri strojih pa je treba manj delavcev. Odslovijo večinoma starejše premogarje a v tem slučaju je bilo tudi nekaj mladih odpuščenih.

Nato je nas začel pripravljati na drugo novico, ki pa bo "vesela". Hvalil je družbo, češ, da se briga za delavce in zato dobi vsak odpuščen premogar od nje \$50. Ta vsota jih bo pomagala, da bodo imeli za preživljanje, dokler ne dobe druga dela. Sedaj se delo povsod lahko dobi, je dejal. "Toda ne priletiti ljudje," sem mu ugovarjal. On pa je trdil, da kdor želi delo, ga mu ne bo težko najti drugje. Tako so nas odslovili 142 ročnih nakladalcev. Delo so nam prevzeli stroji, ker je unija dopustila, da so jih navlekli notri. Zdaj eno, zdaj drugo mašino.

Odbor unije je nam tolmačil, da imajo premogovniške družbe veliko konkurenco, pa se trudijo, da se znižajo stroški proizvodnje. Nakladanje s strojem stane 62c tona, a ročno nakladanje 72c.

Člani pit komiteja niso bili odpuščeni in še delajo. Mi pa smo res dobili vsaki \$50.

Dan po odslovitvi je bila vsled nezadovoljnosti premogarjev sklicana izredna seja unije, ki sta se je udeležili tudi dva odbornika iz Greensburga. Eden delavec, ki ni bil odpuščen, je predlagal, naj se prične stavka, dokler družba odpuščenih ne sprejme nazaj.

Ciglasila sta se reprezentanta iz vodstva unije in rekla, da kdor ima delo, naj dela naprej. "Če pa boste podvzeli kak "blitzkrieg", jim je dejal, "to

Drugi slučaj: Delavec je izgubil "cesarsko dělo". Je še mlad človek in ima tri majhne otroke. Prijavil se je za relif. Pride uradnik in vpraša, če je baraka, v kateri stanuje, njegova. "Ne, je kompanijska." V bližnjem hosti so se pasle tri kozze. Preiskovalec je vprašal: "Ali so tvoje?" Priznal je, da so njegove. "Prodaj najprvo te koze, potem se za relif znova prijavi." Mladi delavec je ugovarjal, da kože rabi, ker mu daje mleko za otroke.

Leta 1938 je bil v Pensylvaniji izvoljen za governerja politik, ki je oblubil ekonomično upravo. In res je začel hranični kolikor je mogel — pri relifu.

Ljudem gremi življence tudi na druge načine. Na piknikih na primer je prepovedal točitivo in druge opojne pijače. S tem je zelo zadel drugorodce, ki prirejajo v poletju izlete na prosti in radi popijejo par čaš piva in se zabavajo.

V volilni kampanji je oblijbil "odtajati" zamrzljene banke", v katerih so prihranki delavcev, toda tega do sedaj vsaj v naših krajih ni še storil. Jaz se volitev takrat nisem udeležil, ker ne zaupam republikancem, ne demokratom.

Sedaj pa še nekaj o John L. Lewisu in naši uniji, katero on kontrolira. Pred dvema letoma so se v tukajnjem lokalnu pre-

Joseph Robich.

GLASOVI IZ NAŠEGA GIBANJA

Zbral Charles Pogorelec

Martin Judnich iz Waukegana, Ill., je poslal 6 naročnin, med katerimi sta dve novi.

Frank Cvetan, naš zastopnik za Cambria in Somerset okraj v Penni je pa poslal nadaljnih 10 naročnin.

Tone Zornik, iz Herminie, Pa., tudi noč zaostajati za drugimi, poslal je devet in pol naročnine.

Jennie Dagarin je to pot edina iz metropole, ki bo zastopana v tej koloni. Poslala je 6 naročnin.

Luka Groser je dobil 2 naročnini, upravnik 4. **Peter Verhovnik** pa je poslal novce za prodane koledarje. Provizijo je dal tiskovnemu fondu in zraven se priložil 1.00.

Joseph Snay iz Bridgeporta, O., je poslal 2 naročnini in dolar v tiskovni fond. To je odziv na apel "Big Tonyja" iz Oaklanka, Calif.

Anton Gorenc iz Springfielda, Ill., nam je bil pred kratkim oblubil, da bo poskušal dobiti še kako novo naročino. In res je poslal eno zadnji teden. **Joseph Ovca** je pa poslal dve.

Frances Perushek, Ely, Minn. je poslala obnovno naročnino za Mrs. Frances Seliškar. Malo je naročnikov, da bi tako skrš.

TISKOVNI FOND PROLETARCA

II. IZKAZ

Tire Hill, Pa. Anton Straššar \$1. (Poslal Frank Cvetan.)

Bridgeport, O. Joseph Snay \$1.00.

Imperial, Pa. Anna Gorene \$1.00.

Chicago, Ill. Peter Verhovnik \$2.50.

Waukegan, Ill. Neimenovan \$1.50.

Crested Butte, Colo. John Sukle 25c.

Sheboygan, Wis. Frank Stih 55c;

Leo Milostnik 45c, skupaj \$1.00. (Poslal Frank Stih.)

Strabane, Pa. Louis Humar (Bentleyville) 50c; po 25c: John Terčelj in John Chesnik, skupaj \$1.00. (Poslal John Terčelj.)

Skupaj v tem izkazu \$9.25, prejšnji izkaz \$32.50, skupaj \$41.75.

Popravek. V zadnjem izkazu podprt je Waukegan, Ill., že bilo pomotoma omenjen, da je prispeval do Frank Mivsek, pravilno bi se imelo glasiti Frank Mihevc.

Izgube Irske na morju

Ob pričetku vojne je imela Irska 15 večjih trgovskih ladij, izmed katerih jih je devet že izgubila. Uničile so jih ji mine in podmornice.

V SOBOTO 15. FEBRUARJA

vsi na

"Valentine Party" s plesom

ženskega društva "NADA", št. 102 SNPJ
V DVORANI SNPJ, 2657 SO. LAWNDALE AVE.

CHICAGO, ILL.

KRASNA NAGRADA ZA NEKOGA.

VSTOPNINA 20c VKLJUCIVSI GARDEROBO.

FINA GODBA.

Prizetek ob 8. uri zvečer.

Kakor neprekosljiv prodajalec, tako tudi moderna razsvetljjava

pospeši prodajo in dobičke

A. Docela indirektno bleščeca oprema. Površina satinasto aluminijasta.....\$7.44

B. Svetlobna oprema s štirimi žarnicami, spodaj z zaokroženim stekлом.....\$37.50

C. Deluxe svetlobna oprema s štirimi žarnicami, steklom spodaj in ob straneh.....\$61.90

Commonwealth Edison Company

72 West Adams Street

• • KRITIČNA MNENJA, POROČILA IN RAZPRAVE • •

KOMENTARJI

VZenici v Bosni, kjer se razvija velika jeklarska industrija, in v Geronji blizu madžarske meje so se dogodile demonstracije proti Nemcem, ko so ustanavljali na velikih shodih podružnice nemške kulturne zveze (Swabian Deutsche Kulturbund). Množica jim je vzlikala, "Doli Hitler!" in "Proč s kulturbundom!" Za policijo se je ta incident dogodil neprizneno. Vendar pa je bila kmalu na mestu in razgnala demonstrante. Vladil v Beogradu so taki dogodki jasno neprizneno in je obljubila kolovodje izgrednikov "strogog kaznovati". To je nedvomno storila. Kajti nemška armada je sedaj v Rumuniji, od kjer v Beograd ni daleč. "Če ne bo ščitilo Nemcov v Jugoslaviji jugoslovenska vlada, jih bo nemška armada," svare časopisi v Nemčiji.

Vlada v Beogradu jim je vselej bojazni pred Hitlerjevo jezo dovolila ustanovitev fašistične zveze pod prej navedenim imenom, dočim je zavednim delavcem v Sloveniji in drugod njihove resnične kulturne zveze že pred več leti razpustila. Delavci bi moral terjem demonstrirati pravzaprav proti svoji vladi, toda so na ta način dali duška zoper Hitlerja in proti vladu ob enem. Veliko gnjeva proti nemški oholosti in njihovemu novemu bundu je tudi v drugih krajih Jugoslavije.

Paul Bartel iz Waukegana je v poročilu, ki ga je postal pisemo seji gl. odbora ABZ na Elyju, med drugim omenil, da je bil on najbolj predsednik JSKJ izmed vseh, kolikor jih je imela, in da je v času njegovega termina JSKJ najbolj napredoval. Pravi, da si je v svojem uradovanju pridobil lepih, pa tudi britkih spominov, in da je bil najbolj tepen od onih, katerim je najbolj pomagal. Zagotavlja novemu odboru in članstvu, da bo delal za JSKJ tudi pod njenim novim imenom, karost doslej, čeprav ni več njen uradnik. Njegovo poročilo je kratko, vzpodbujevalno, a vendar je med vrsticami brati precej razočaranja in očkov, ki jih razumejo oni, katerih se tičejo.

Narodni Glasnik se radije, ker je bila "prva ratna skupština Slovanov v Clevelandu več polom." V podnaslovu pravi, da vzlje veliki agitaciji se Slovani niso odzvali pozivu onih, ki hočejo to deželo zavleči v pokoli. Pravi, da jih je prislo v Slovenski narodni dom samo 150. Poročilo je napisal P. Margetič.

PRISTOPAJTE K

SLOVENSKI NARODNI PODPORNİ JEDNOTI

USTANAVLJAJTE NOVA DRUSTVA. DESET ČLANOV (IC) JE TREBA ZA NOVO DRUSTVO

NAROČITE SI DNEVNIK

"PROSVETA"

Naročnina za Združene države (izven Chicago) in Kanado \$6.00 na leto; \$3.00 za pol leta; \$1.50 za četrti leta; za Chicago in Cicer \$7.50 za celo leto; \$3.75 za pol leta; za inozemstvo \$9.00.

Naslov za list in tajništvo je:

2657 So. Lawndale Avenue
Chicago, Illinois

"Enakopravnost" je isto zbrojanje označila za antifašistični shod, prizna pa rađevoj, da danj ni bilo pravega odziva. Čemu ne? Na to vprašanje pojasnjuje med drugim sledi:

Prav gotova ne zato, kakor je hotel nekdo na shodu načrtni. "kar se ne iščudi hej posledic, ki bi utegnil zadeti njih svoje v starem kraju." Kakinih posledic naj se boje? Onim svojcem raznih ljudi, ki žive v Jugoslaviji, se ni natančno hati, ker shod ni bil napovedan proti Jugoslaviji in je tove Jugoslavija zlasti tega shoda demotivirana, oni svojci nataj clevelandskih ljudi, ki žive v naseljenem Primorju in na Kraju, pa itak dobro vedo, da klonka Mussoliniju mrazili zvont in da se bliža sam njihovga vstajanja. — Poleg tega pa ima Mussolini danes drugih skrbci več kot dovolj, kakor da bi se hrgal na sorodnike snih, ki so bili na clevelandskem shodu.

Da nis je sami clevelandski in collinwoodski Primorci, prez onih rojakov, ki so prišli iz Gorenjske in Dolnjake, napolnili dvorane do zadnjega kotnika, je verok popolnoma drug. Ta-le Naši ljudje nimajo zaspanja v iskrenost in dobro vero demokratik in antifašističnih saborovanj, na katerih nastopajo kot govorniki na pobenski demokracije ter nasprotniki fašistom ljudje, ki so se javno priznali za fašiste in za obvezevalce njihovega smaglavnega pohoda iz Španije "po zavet..."

To dejstvo, in samo to, je bilo razlog, da je bil shod, ki naj bi bil veličastna manifestacija demokratske orientiranosti clevelandskih Slovencev in ostalih Jugoslovanov tako izlostna izjavitev.

Anton Grdina je prominentna oseba, pa je bil povabljen za govornika tudi na prej omenjeni shod. Nekdo izmed načvočih je stavil nanj vprašanje, kako to, da se nahaja on kot govornik na tem shodu, ko je vendar znano, da je pred dvema letoma podpiral borbo fašizma in nacizma v Španiji. Dasi je na to vprašanje opozorila še ena mladenka v dvorani, se odgovorila ni dalo. — Ta-ko je o tem ponocala "Enakopravnost". Lahko se tu omeni, da je Grdina v času prejšnjega vojnega radostno podpiral histerijo proti pacifistom in socialistom in blatin one Slovence, ki so se borili za pravilno rešitev narodnostnih vprašanj, za federalno jugoslovensko republiko ter za mir, ki bi res pomenujel odpravo vojne.

Komunisti so včasi zmerjali socialiste s "social-patrioti, social-fašisti, sluge reakcije, lažni socialisti" itd. Sedaj so tudi komunisti dobili poseben naziv. Razni bivši komunisti jih v dopisih v hrvatskih časopisih označujejo z "naci-komunisti". Ta označba je zanje rabljena sedaj v splošnem tudi v drugih listih. "Nova linija" ga jim je dala.

John L. Lewis je bil na referendumu za predsednika UMW znova izvoljen, enako drugi odborniki ekssekutivni. Protikandidata ni imel, pa so vsled tega mnogi premogarji glasovali le za druge, njega pa na glasovnici namenoma prezrli. V nekaterih lokalnih trdi, da je dobil Lewis pri njih polevico manj glasov kot pa podpredsednik Murray in tajnik-blagajnik Kennedy. Zameril se jim je baje zato, ker je v lanski kampanji tako silovito napadal Roosevelt, kajti oni smatrali, da je izboljšanje razmer v premagarskih revirjih in priboritev priznanja unije bolj Rooseveltova kot Lewisova zasluga.

Socijalisti so spet izdajale, trdi "Radnički" (sedaj "Narodni Glasnik"), ki zatajujejo svoje prepridrjanje vsake kvartre. Do leta 1939 je bil navdušeno za vojno proti agresorjem. Sedaj jih brani. Bil je navdušeno za borbo proti nacizmu. Sedaj ga zagovarja. Bil je navdušeno za Roosevelta in agitiral zanj. Sedaj ga napada. Ta kameleonski "Narodni Glasnik" napada venomer voditelje delavske stranke in Anglico. Ni je bolj zločinske dežele, kakor je ona, ponavlja "N. G." teden za tednom. Hitlerjevo Nemčijo in njen teror komaj da omeni. V uredniškem članku z dne 4. februarja je napadel tudi Norman Thomas. O njemu piše med drugim:

"Norman Thomas je svjedočio v Washingtonu v prilog pomoči britan-

POSLANIK, KI NI BIL KOS NALOGI

Ameriški poslanik pri angleški vladi, Joseph P. Kennedy (v sredini na gornji sliki), je povrnjal Rooseveltovi vnašani politiki že veliko težko. Roosevelt namreč hoče Angliji pomagati pod gesлом obrambe demokracije in borbe proti Hitlerju. Kennedy pa pravi, da je Anglia "vrila demokracijo skozi okno, čim je napovedala vojno", in ako zmaga, bo postala socialistična. Kennedy je namreč oster nasprotnik angleške delavske stranke. "Cemu pomagati deželi, ko pa ne bo po vojni itak več demokratična," je poudarjal, Ameriška buržoazija je namreč razumela in nastal je "America First Committee". Raje, kot da bi prišla na Angleškem delavskih strank na povrje, naj se sklene "negotiated peace".

skim bogatašima. On je izmed ostalih rekao: "Bila bi monosročna stvar postaviti embargo kad je živit Britanije na kočki." To hi, prema Thomasu, dovolj do stoma kapitalizma in "Stalin bi se svojim velikim komunističkim vojskama i vjernim sljedbećicima bio podobnik."

Potvarjati resnico je komunistom vsakdanje opravilo. Kdor trdi, da je Thomas pred kongresom pričal v prilog angleških bogatašev, ker se boji, da bi poraz Anglike dovedel v polom kapitalizmu in Stalin s svojimi velikimi komunističnimi vojskami pa bi bil zmagoval, tudi načinoma laže kolikor je sploh v tej stagnaciji.

Ako se ne bi bilo v to akcijo pod vodstvom Obzorovega urednika (R. Stauta) pred leti uvajalo toliko neumestnega boja in sovrašta, saj bi bila morala uspela. Tako pa so se tisti, ki so jo vodili, z njim zaleteli in uleteli. Nekateri upajo, da jo bo se mogoče uspešno izvesti, a večinoma so ljudje mnenja, da ne bo s tem "nikoli nič".

Jacques Doriot je bil pred leti eden najjačjih komunističnih vodij v Franciji. V odboru in v uradu kominterne v Moskvi je bil upoštevan kot malokdo v tollkni meri. Potem je postal renegat in ustanovil svoj fašistični pokret, ki je dobil do pridržki sedanje vojne veliko pristoj. Ameriški komunistični listi ga označujejo za fašističnega prvaka, zamolčujejo pa njegovo prošlost in pa hvalospev, ki so mu jih takrat sinali.

Daily Worker, Narodni Glasnik in drugi komunistični listi se norčujejo iz tistih članov delavske stranke v Angliji, ki so postalni ministri "njegovega velikanstva". Res se nam tak naziv zdi smešen. Ampak je varnejše biti minister "njegovega velikanstva", kakor pa komisar ali pa tajnik kominterne. To lahko potrdijo Zinovjev, Radek in vsi drugi, ki so bili že na višjih mestih v Sovjetski Uniji, pa tudi nekaj stavki se je dogodilo. Ena največjih v sedanjem času je pri Allis-Chalmers, ki se je pričela 22. januarja. Prizadetih je nad 5000 delavcev.

Na političnem polju je nastala po lanskih volitvah brezbržnost. Republikanci so v državi zmagali že prej in spet lani in imajo vodstvo, pa tudi kritik so deležni. Kaj store s svojo stranko progresivci, je odvisno, kakšno strategijo si bosta zamenili, ko pride čas, brata Philip in Robert LaFollette. Tako zvana Progressive Party federacija, v kateri delujejo tudi socialisti, se v lanski volilni kampanji, kot je poročal že Frank Zeidler, ni obnesla. Dalibodo socialisti šli v bodoče politične boje samostojno, pod imenom svoje stranke, se se ne ve, ker se mnenja med njimi križajo. Izgleda da ne, ker je vselej pojasnjene vzrokove postajala prešibka za tako naloge. Možno je tudi, da se njeni bivši pristaši zanjo znova navdušijo in v tem slučaju postane pod spremnim vodstvom lahko spet političen faktor. To je možno posebno če bo hotel prevesti vodstvo D. W. Hoan.

Priporočeno je bilo, naj bi se kupilo Prasserjevo poslopje na So. 9th in W. National Ave. ter se ga predelalo. Stvar ni bila sprejeta, kakor ne priporočila iz prejšnjih let, da se bi kupilo v ta namen SST dvorano, ki jo lastuje gostilničar Frank Zarec.

Ker je stvar v sedanjih razmerih brezupna, in udeležba na delniški seji pa majhna, se

Na zavaro v Imperial. — O seji federacije SNPJ

Imperial, Pa. — V Proletaru se uisem že dolgo oglasila, dasi se tudi v našem kraju dostikrat dogodi kaj zanimivega, kar bi bilo vredno poročati.

Gospodinski odsek društva št. 106 SNPJ vas vabi v soboto 22. februarja na veselico, ki se bo vršila v dvorani na Imperiju. Ta društveni dom je nam prijetno shajališče, še prijetnejše pa bo na omenjeni zavari.

Dne 26. januarja sem bila zgodaj pokoncu, da sem izvršila čimprej vse potrebno delo, nakar sva se s sinom odpeljala na sejo federacije SNPJ za zpadno Pennsylvanijo. Vršila se je v Slovenskem domu v Pittsburghu. Zastopan je bilo na nji 26 društva z 59 zastopnikami in zastopnicami. Razprave so bile živahne. Ena glavnih točk zanimala na seji je pripravljanje na prihodnjo konvencijo SNPJ, ki se bo vršila v Pittsburghu.

Povedano je bilo, da nekateri delujejo, naj bi se konvencija vrnila v hotelu, če da je Slovenski dom v ta namen neprikladen. Še bolj pa okolina (Butler St.), kjer dom stoji. Federacija je po razpravi sprejela predlog, da apelira na glavni odbor, naj se konvencija vrnila v Slovenskem domu na Butler St., ki je last naših delavcev trpinov.

Tudi mi vemo, da je v hotelih lepše, a po naših mislih je boljše malo potpeti in se zadovoljiti s Slovenskim domom. Na ta način bo imel dom koristi in bližnjimi predmeti.

(Nadaljevanje s 1. strani.)

nasi rojaki trgovci, drugače pa bi jo imeli drugi. Slovenski dom v Pittsburghu je lepo poslopje. Ima dve precej veliki dvorani in razne druge prostore, spolj pa veliko točilnico in kegljišče. Vse je lepo urejeno, nad glavnim vhodom pa vas pozdravlja napis Slovenski dom.

Udeleženci federacije se smo bili postreženi z okusnim kosilom, ki so ga kuharice in strežnike izbrano pripravile in servirale. — Anna Gorenz.

Očetje bežali pred vojaščino, sinovi pa morajo vanjo.

Crested Butte, Colo. — Marsikdo izmed nas je storil vse kar je zmogel, da je pravočasno odnesel pete pred prisilno vojaško službo. Ognili smo se ji prihodom v to deželo.

Sedaj pa morajo sinovi teh ljudi tudi tu "na štelengo" in v armado, če so "potrjeni". Imam samo enega sina, pa je bil spozen "taubih" in mora v armado.

Cemu je treba otrok, če ne bo na svetu drugega kot vojne! Sedaj pobijajo po Evropi, v Aziji in Afriki že dojenčke!

Kadar pridejo volitve, ne znamo glasovati drugega kot za "Democrat" ali "Republican". Socialistični kandidat je dobil tu lanskega novembra samo pet glasov. — P.

Prebivalstvo Moskve

Podatki v "Izvestjah" povedo, da ima Moskva sedaj 4.242.000 prebivalcev. Torej je večja kot pa Chicago s svojimi bližnjimi predmeti.

PRESOJANJE DOGODKOV DOMA IN PO SVETU

v nji tudi Pierre Laval.

Deset delavcev

je v tovarni New Haven Quilt and Pad kompanije (Conn.) bilo zajetih v plamene in zgorelo. Ker ima ta kompanija vladna naročila, so takoj zasumili, da je bil požar bržkone delo sabotažnikov. Delavci, kar je ostalo živih, pa tega prav ni verjamejo.

Družba duPont lastuje največje kemične tovarne v tej deželi. Izdeluje se v njih eksploziva (dinamit itd.), strupne pline in vsakovrstne druge kemikalije ter blago (rayon). Vsled velikih vladnih naročil je obrat zelo povečala in najela se 26.000 delavcev.

AFL se postavlja, da će bo kdaj organizirati delavce v Fordovih tovarnah, bo to ona. Ozroma trdi, da jih je večinoma že organizirala. Fordova zaupnik Bennett, ki ima "socialno" brigo nad njegovimi delavci, pravi, da Fordova kompanija z unijami AFL že leta in leta prav dobro izhaja, a priznala ni nobene. Je pa pripravljena sodelovati z njimi. Vodstvo ujije avtovih delavcev CIO v Detroitu na to odgovarja, da so to le poskusi vredi iz Fordovih tovaren pravilo unijo, ki zastopa avtovih delavcev, UAWA, toda ne bodo uspeli niti s pomočjo AFL.

ZA LIČNE TISKOVINE
VSEH VRST PO ZMERNIH CENAH
SE VEDNO OBRTITE NA UNIJSKO TISKARNO

Adria Printing Co.

1838 N. HALSTED STREET, CHICAGO, ILL.

Tel. MOHAWK 4707

PROLETAREC SE TISKA PRI NAS

Prva slovenska pralnica se pripravlja na rojaki v Chicagu, Cicero in Berwynu.

Parkview Laundry Co.

FRANK GRILL in JOSEPH KOZDRIN, lastnika

Fina pustrežiba — Cene zmerne — Delo jamčeno

Telefoni: CANAL 7112-7113

ZVONKO A. NOVAK:

ČEZ DRN IN STRN

O DEMOKRACIJI

IV.

Zgodovina poprej omenjenih stoletij, polnih politične prevarnosti, je sila značilna in ena njenih najpomembnejših značilnosti je to, da so se prizadane znanosti dvigale in razvijale zaenzo z demokracijo. To pa seveda zato, ker imajo znanosti z demokracijo vred svoj početek v razumniški miselnosti starih Grkov, po katerih smo podelovali vse svoje politične pravice in pojme.

Jefferson je neumorno in neprehonomo razgibljal pa razmišljal o tem, kako bi se dalo vse tisto napredno znanje uporabiti za zboljšanje človeškega življenja, in tisti, ki so se ogrevali za preosnovo ljudskih ustanov vzporedno z napredkom v znanosti ter tudi delovali v tem smislu, so pravilno zatrjevali, da se ne morejo določiti napredku nobene meje. Nasprotniki reform in novotariji pa so trmasto pobijali te napredne nazore ter kričavo kovali v zvezde načela, izvajanja in ustanove naših pradevnikov, ki so se jim zdeli neprekosljivi zgledi človeške modrosti. Preko teh se ne more več pospeti človeški um, so načačno trdili in s tem skušali postaviti mejnike neskončnosti človeškega umskega poleta. Te svoje zmote bi najbrž tudi danes ne marali priznati, če bi še živel, kakov je sklepati po trmoglavosti njihnih posnemalcev v današnjih dneh.

V izjavi ameriške neodvisnosti je Jefferson prav jasno in točno povedal, kako pojmuje njegova demokracija družabni razvoj. Hamiltonovi nazori so bili negacija njegove demokracije, ki je bila vsa prezeta z idejami individualizma, osebne svobode in človekoljubja. Jefferson je veroval v ljudske množice, Hamilton pa jih je sovražil in zaničeval.

Kakov pa se nikoli ne da ugnati napredek v znanosti, tako tudi Hamilton ni mogel z

vsemi svojimi mogočnimi prišasti vred steti peroti demokraciji in že v tistih letih, ko je bil Washington za predsednika Združenih držav ameriških, so nove družabne sile čimdalje glasneje in silneje prihajale z zahtevno po splošni volilni pravici na dan. Nova demokracija je s svojimi kohortami majhnih kmetov na zahodu in samozajojnih mehanikov pa rokodelcev na vzhodu krepko stopila na plan imajoč pred očmi cilj, da iztriga vladno oblast aristokraciji in bogataštvu iz rok ter izenači vse družabne razlike, pri čemer pa je bila žal večkrat v zmoti, ker je nemalokrat imela skorjo za sredico.

Njena moč je rastla neprehonomo ter pehala bolj in bolj samopasno klico ameriških bogatašev od vladnih jasij. Toda vseeno je minilo pol stoletja, preden se ji je bilo mogoče dokopati do vladne oblasti. In ker je, kakor vemo vsi, ki živimo v tej deželi, ameriški sistem sile počasen, kadar gre za to, da se ustrezne ljudski volji, je moral demokracija celo potem čakati še štiri leta, preden je mogla postaviti svojega voditelja Andreja Jacksona v Belo hišo.

Ta sicer nekravava, a vseeno pa nadvse mogočna politična revolucija ljudskih množic je silno vplivala na življenje celokupnega naroda malone v vsakem oziru. Mnogokaj se je predrugačilo. Nekdanji politični mogotci niso bili narodu več maliki. Njihovi zastareli in okrepneli nazori so se morali umakniti novim, svežim, naprednim. Dost novosti je bilo vpljanju. In tako se je tudi zdiglo, da je bila odvetna volilna kolegija pravica do samostalnega odločevanja v pravljaju predsedniške izvolitve. Volilni barantari so bili pahnjeni s prestola in v prakso je bil uveden modernejši volilni sistem. Predsedniške kandidate so začele tedaj postavljati poli-

tične stranke in izbrani volilni možje so bili odtej obvezani glasovati za tistega kandidata, ki ga je postavila njihna stranka.

To velja še dandanes, dasi bi ne bilo več kakor prav, če bi se tudi ta volilni sistem odpriali in predsedniški kandidatje volili tako, kakor volimo kongresnike že odnekajd in senatore pa 17. ustavnega dodataka sem. Tisti kolegij izbranih volilnih mož ali žensk je pač še nepotrebni ostank davne preteklosti, ki se danes nezansko kreže z napredkom moderne znanosti na vseh poljih človeške delavnosti. To je velika, umazana pega na obrazu naše demokracije, ki hudo šepa se v marsičem drugem, kakov bomo videli pozneje.

Med tem so bile po raznih državah polagoma odpravljene stare volilne omejitve, ki so se močno opirale na določeno premočnost tedanjih volilcev, in sredi stoletja je bila moška volilna pravica domala že splošna. Splošna ženska volilna pravica pa je bila vpeljana v tej deželi že z 19. dodatkom k zvezni ustavi.

V zgodovini je naleteli na celo vrsto krčičnih nedoslednosti in po eni izmed njih je postala nova demokracija — kakor ona pri starih Grkih — stranka tiste oligarhije na jugu, ki se je redila in pasla na enem kardinalnem nasprotju prave demokracije — na sužnjih. Toda civilna vojna, ki je trajala od 1861 do 1865, je odpravila suženjstvo in narod Združenih držav ameriških je podelil štirim milijonom osvojenih zamorskih sužnjev vsaj imenoma vse civilne pravice, ki so jih doletje zakonito uživali le belokožci. S tem pa je bilo konč plantažniške aristokracije, kar je utro pot kupički podjetnosti. Napočila je doba industrijskih strojev in s temi se je pričela industrijska revolucija, ki traži še danes. Medzdi tlačan je sledil osebnu sužnju. Ali s prosvetljenostjo se je jelo delavstvo dramiti in zavedati, pa se je jačalo bolj in bolj v vzajemnosti in zavestje svoje silne moči. Strokovni unijonizem je čimdalje bolj širil svoje mogočne peruti in borba med delom in kapitalom je postala neizogibna.

POLITIČNI CIRKUS

Ravno te dni je vprašanje o tem, ali naj ta dežela podpre Anglijo in njenem obupnem boju na življenje in smrt previdno z vso svojo gospodarsko in vojno silo, ali pa gre v tem sivojem prizadevanju celo tako dače, da bi bila potem primorana posiljati preko morja zaenzo z bojnimi orožjem tudi človeški material na bojišče, domala edina javna zadava, s katero se peča naša javnost in naše zastopništvo v kongresu.

Je to zares nazarenko vanačna reč, ki postane lahko zelo usodna za naš narod in zastoji zato vso našo pozornost. Ali čimboj se poglobljamo vanjo, tembolj se zdi, da jo nekateri politične sile skušajo izrabljati v svoje samopasne namene ter si skovati kar največ političnega kapitala z njo.

Je že tako, da brez političnih cirkusov pač ne moremo izhajati v tej deželi. Niti sedaj ne, ko gre za tako važno vprašanje, kar je seveda strašno žalostno in vsega obžalovanja vredno.

Občni zbor JHPD

Chicago. — V soboto 22. februarja se vrši v Slov. delavskem centru občni zbor Jugoslovanskega hranilnega in posojilnega društva. Pričakuje se velike udeležbe.

Za zadnjo polovico minulega leta je to društvo plačalo na vloge razreda E 3% obresti, še več pa na druge vloge.

Finančni položaj te ustanove se je lani zelo izboljšal, poroča tajnik Lotrich, in še večje napredka se pričakuje v tem letu.

Nižja zbornica za Rooseveltov noč

Rooseveltov načrt za podprtje Anglije je bil s par dodatki zadnjo soboto v zbornici poslancev sprejet s 260 proti 165 glasovi. Sedaj je v razpravi pred senatom.

Ko so izprevideli, da si je

Če bi bili poslušali naša svariša —

Iz zapadne Penne. — Nekajkrat sem bil skupaj s par našimi komunisti in jih vpraševal, kaj je z "Naprejem", da ga nje več v čitalnico. Vedel sem, da so ga širili in dopisovali vanj, pa sem si mislil, da mi bodo povredili. Vecinoma so se izgovarjali, da ne vedo, da ima Naprej najbrže prevelike stroške, ali ni morda med onimi v Clevelandu, ki ga izdajajo, prav ske, ali pa je kaj drugega narobe. Vedeli so le, da bo spet izdel, ko se nekatere stvari urede in se dobi več denarja.

Družba je bila precejšnja, pa mi je nekdo poznje dejal, da pozna nekoga, ki mi bo dal pojasnila, če mi je kaj zanje. Naprej mu je v Pittsburghu napravil škodo, bil je večkrat v Clevelandu in več kaj je z njim.

Na neki večji prireditvi sem dotičnika res dobil in začel poimenek. "Kaj je z Naprejem", sem ga vprašal. "Veciški sili bili omenjen med prispevatevji in tudi agitiral si zanje."

Ker se poznavam, sem bil kmalu v živahem razgovoru. Pravil je, da so imeli z Naprejem nered in sitnosti ves čas. V Pittsburghu so bile težave največ z urednikom. Vecinoma je bil George Witkovich. Pri Radničkem Glasniku, kjer se je Naprej tiskal, z njim niso bili zadovoljni. Tudi upravnik Napreja Spoler bi bil rad, da bi list bil bolj živahen in komuničen, na kar pa se menda Witkovich ni dosti razumel. Ko se nekoga dne dobili v ozadju tiskarne mrtvega človeka, je bilo v listih pisano, da je bil dotičnik urednik Napreja. Ali je bil ali ne, in čemu je prihajal v urad tiskarne in Glasnika, ali je tam tudi spal, tega ne vem. In tudi če bi vedel, ne bi pravil, je dejal rojak, s katerim sem bil v pogovoru. Witkovich je takrat javno izjavil, da je on urednik, ne pa človek, katerega so nasili mrtvega.

Pri Radničkem Glasniku so se "Napreja" končno naveličali. V tiskarni je imel že kakih tisoč petsto dolarjev dolga. Na mestu da bi ga vrgli na cesto, se je, ne vem kako dogodilo, da je enemu ali nekaterim šinila srečna misel, naj ga preselijo v Cleveland. Tako bodo imeli tudi v bodoče svoje slovensko glasilo, ne da bi jim bi ga bilo treba tiskati na dolg. In če se v Clevelandu list posreči in bo delal prebitek, bo to dobro tudi za tiskarno Radničkega Glasnika, ker bo dobil nazaj vsaj del dolga.

Navajal je hibe angleške vnaprej politike v prošlosti, njeeno pogubno taktiko v španski civilni vojni, njen "apizatstvo" Hitlerju in njen "monakovski mir". To so dejstva, je dejal, in noben zaveden delavec jih ne opravičuje ali taji, pač pa obozoja.

Toda razumeti moramo tudi sedanje dejstvo, in to je, da od sedanje vlade odvisi, ali pada

hitlerizem, ali pada Anglija,

ali pa se vojna konča z "negotiated peace", kar bi pomembilo, da Hitler ostane vladar nad Evropo. Anglija pa si bi ohranila kolikor bi pač mogla.

Za svobodo narodov, demokracijo in še posebej za delavstvo in kmečke sile bi bil tak konec poslabšanje položaja. Vsled tega je veliko boljše, da Hitler pada in ustvarja nov mir sile, ki bodo svetu dale resničen mir v znamenju svobode vseh narodov in ga zgradile na temelju brutalnih podljajenj in barbarskih zatiranj, kakršnega gradi nacizem.

Martinek ni "war monger", je pa že s stališča kot mednarodni socialist za podpiranje vseh, ki so aktivno v sedanji borbi z nacizmom. To je za to dejstvo varnejše, kakor pa se oboroževati v nedogled za možne poznejše spoprijeme s totalitarnimi silami. Ako pa padne in dobre njihove dežele ljudske vlade, bo možno zadoštititi njihovim ekonomskim potrebam v okvirju novega gospodarskega reda, ki bo moral biti demokratičen in vzajemen.

IZVEDEN sem nadalje, da so mu v Clevelandu bolj zaupali kakor v Pittsburghu in mu takoreč prepustili vse vodstvo. Plače so mu dajali po \$75 na mesec. Mož je mlad, ima ženo in pet otrok. \$75 na mesec ni zadost za tako družino.

V Clevelandu je vodil poslovanje menda vse sam in niti nadzornega odbora niso imeli. Pričajali so za Napreja sestanke, male zabave in se trudili, da je bilo kaj prebitka. Vrh tegega so poskušali dobiti oglasov in apelirali za prispevke.

Bo, so rekle Witkovichevi

znanci v Pittsburghu. V Cleve-

landu mu bo šlo.

Ampak nekje je bilo vzlito temu trudu nekaj narobe. Kajti Witkovich je pravil o novem dolgu, ki ga ima list. Treba ga je poravnati. Šel je osebno okrog in nabiral posofila ter podporo.

Ko so izprevideli, da si je list nakopal dolg tudi v clevelandski tiskarni, so začeli kri-

tirati in celo sumiti, da je morda kaj narobe. Tudi lastnik Naprejevega urada jim je sporočil, da ker starinarne ne morejo plačevati, se morajo izseliti. Nato so merodajni ljudje izvedeli, da imajo sitnosti tudi s pošto. Karkoli je že bilo, izgubili bi poštni privilegij, če ne bi starega urednika nadomestili z novim. Dobili so neko žensko, ki pa je bila menda urednica samo za ime.

Ko je urednik Witkovich končno uvidel, da je poravnal, da je zato ali tako, njen konec bo imel usodne posledice tudi v Sovjetski Uniji. Ako zmaga Hitler, bo postal s pomočjo ovsojenih dežel v kontinentalni Evropi tako mogočen, da se mu bo morala bolj in bolj prilagati tudi Rusija, če ne pride še kaj hujšega zanje.

Ce pa zmanjajo zavezniki in s pomočjo Zed. držav začne graditi svoj nov red na temeljih gospodarske vzajemnosti, demokracije in svobode narodov, bo moralna diktatura popustiti tudi v Rusiji in odpreti vrata demokraciji, kajti to bo zahtevalo njen lastno ljudstvo.

Martineku je bilo nato stavljen več vprašanj, na katera je spremeno odgovorjal.

Na prhodnji seji kluba št. 1, ki bo v petek 28. februarja, bo predaval Ivan Molek o problemih ameriške demokracije. Na to bo diskuzija in odgovor na vprašanja.

Poročevalec.

Zelegničarji se pripravljajo na stavko

V bratovčinah železničarjev, ki imajo 750,000 članov, se vrši glasovanje o stavki. Zahtevajo plačane počitnice, a železničarji so vse v drugih družbah jih nočejo dati. Ako bo večina za stavko, se bodo morale družbe z železničarji pobotati, ali pa bo promet ustavljen.

BORBA MED DELAVCI IN DRUŽBAMI TRAJA DALJE NE GLEDE NA APELE, DA TO OVIRA VLADNA NAROCILA

(Nadaljevanje z 1. strani.)

družbi General Motors korporaciji in pri raznih drugih?

Taktika Fordove družbe je, da se ne kaže za izkorisčevalko, nega za boljšo v ravnanju z delavci, kot pa so kompanije, ki so unije priznale. In bas to je nevarno, kajti tendenca njenega upiranja unijam daje potuhu drugim družbam, ki se učinjam upirajo edino iz izkorisčevalnih razlogov.

Velik problem za unijo avtih delavcev in za unijo sploh, nega za boljšo kot na primer v splošnem tistu družbi avtih delavcev, v katerih je unija priznana.

Toda ako on uveljavlja pravilo, da zakone o regulacijah med unijami in delodajalcem, lahko poljubno krši, čemu jih ne bi moglo kršiti tiste družbe, ki svojih delavcev ne plačujejo kakor Ford, nega kolikor najbolj mogoča nizerno.

Druga upiranja

Ni samo Ford, ki je v ospredju boja proti unijam, nega tudi mogočna International Harvester kompanija in mnogo drugih, katerih unije še niti načele niso, so v borbi proti organiziranim delavcem. Postavevajo kršijo vsevprek, ker jim je tolahko, kajti imajo odvetnike "prvega reda", zastopnike v postavodajah "prvega reda", zaslonbe na sodiščih in pri policijskih oblastih, kadar jih potrebujejo v slučaju stavk.

Končno je torej stari Simson, ki je sedaj vojni tajnik, vendarle v pravem. In enako Sidney Hillman. Stavk je manj kakor jih je bilo in poravnava se jih vecinoma s pomočjo vladnih zaupnikov, namesto s strojnimi državnimi milicami, ali z reververji šerifov deputijev, ali s pomočjo federalne milice.

LISTEN TO

PALANDEGH'S YUGOSLAV-AMERICAN RADIO BROADCAST

Every Saturday, 1:30 to 2:30 P.M.

STATION WHIP</

Youth in Distress

Poolrooms, saloons, hangouts, shacks (built on the outskirts of small towns, just large enough to accommodate an oil drum stove and a table for card playing) and any other heated place where they may be free to loiter, are filled with America's unemployed youngsters these cold days. At least that group of them that have no taste for learning and no one to force them further after they leave the compulsory eighth grade. It is winter. They seek companionship and there they find it—the kind existing there.

When a warmer sun melts the snow and draws the frost out of the ground, heralding Spring, this army of young people will spend their time, day after day, on street corners. Just standing around, disgusted, carrying on inane conversation, repeating commonplace utterances, organize a baseball team (very likely), and so, marking time. Just waiting and more waiting for the job that will never materialize. Eating the bread someone else of the family is fortunate enough to be earning, and hating it because of that.

Year after year of such life slips by. They grow older and still no work. If we knew how many young men there are today who have reached their twenty-fifth year and more without ever having the opportunity to earn a day's wage it would be astounding. So much manpower wasted because it cannot be employed at a profit!

And what are these young people thinking? Have you ever given it serious thought?

Well, here are some of the heart-breaking stories, actual description gathered in a broad national survey.

The story of seeking the first job has been told by one 18-year-old boy. He summed up the experience of many when he said:

"I had to quit school when I was in the eighth grade because my old man didn't have a job and he said I'd have to get out and do something. I've been trying to do something ever since. Once in a while I get some handbills to throw out. When there's a chance for a job, and that doesn't come but once in a blue moon, what do they ask you? 'Where did you work last?' If you haven't had a job they don't even want to talk to you. But where you gonna get that first job? I ask you? It takes care to go around looking, too, and that don't grow on apple trees."

A generation of "depression babies" is growing up surrounded by an atmosphere of want and futility. For their parents it is a tragic finale for lives which were once prosperous and productive. The government has provided projects and work programs through which some of the old workers have been enabled to retain their skill and create something useful. But for youth the dole or such projects are useless.

For youth, enforced idleness is more devastating. Older people generally have formed habits of work. Young people, who have not learned how to work, nor anything specific to work at, may be a deadweight on the nation for half a century to come.

Young people from 16 to 24 years make up one-sixth of the population of the United States. Many are still attending high school and college at this age, but the majority of the 21,200,000 young persons are in less fortunate circumstances.

This was their status in 1939:

5,200,000 were attending schools and colleges.

3,200,000—nearly all girls—were engaged in homemaking or, for other reasons, neither in schools or available for employment.

7,100,000 were employed.

1,800,000 had part-time jobs.

3,900,000 were unemployed—that is able to work and eager to get a job, but unable to find one in private industry.

The one government project intended to give young people aid is the NYA (National Youth Administration), but this in cold figures has been able to aid only about 327,000 high school aid college students, paying from \$6 to \$40 a month. For another 155,000 boys and girls from relief families it gives a chance to earn, part time, between \$10 and \$25 a month.

All this, of course, hasn't been much more than a drop in the bucket in solving the enormous unemployment problem.

Until hours are further shortened and industry socialized to the point where workers will benefit by labor-saving machinery, instead of all the cream going to the owners, the unemployment problem will remain unsolved.

GOLD SUPPLY

The monetary gold supply of the United States, has risen from nearly seven billion in 1934 to nearly 22 billion in December 1940. This last figure represents 75 per cent of the world's known supplies of monetary gold.

SLIGHTLY MIXED

Excited Lady at the telephone: "I want my husband, please, at once."

Operator: "What number, please?"

Excited Lady: "How many do you think I've got?"

LET'S GO!

A Chinaman name of Ah Sing Fell off a street car—bing, bing. The con' turned his head. To the passengers said,

The car's lost a washer — ding, ding.

THEN IT STARTED

Mr. Braxton (in a conundrum mood): "Do you know why I am like a mule?"

Mrs. Braxton: "No, I don't, but I've often wanted to ask you."

CORRECT

Teacher: "Johnny, what is a careless driver?"

Johnny: "A careless driver is an accident looking for a place to happen."

WHICH?

By JACK FARBER

Are you an active member, The kind that would be missed. Or are you just contented Because your name is on the list?

Do you attend the meetings And mingle with the flock? Or do you always stay at home And criticize and knock?

So come to meetings often And help with hand and heart. Don't be just a member, But take an active part.

COURAGE

By MAX PRESS

Hold high the candle of your courage, The day is sinking in the vast, Its light shall be a cleansing glory As the dreadful night flows past.

Hold high the candle of your courage, Disaster takes no toll of truth— In a world where eyes are dim with weeping,

Feed it with your strength and youth.

Hold high the candle of your courage, Let the stricken see it from afar— From the lands that lie in darkness Waiting for the morning star.

Women, as ushers in theatres, were first employed in 1903 in the Majestic Theatre in New York City.

Elaborate Plans Made For March 2nd Program

CHICAGO.—Gathering from plans already completed and those still in the embryo stage, it is fast becoming apparent that the program Branch No. 1 JSF, will stage on March 2, for the benefit of PROLETAREC will be a memorable one in every respect.

Already the committee in charge have reported that two of the most venerable characters known to our movement will be with us on that day. Both Etbin Kristan, editor of Cankar's Glasnik and Joseph Martinek, well known leader of the exiled Czechoslovakian government, will be present. The operatic singer Angela Calugi will be another of the highlights on the program, and our own "Sava" chorus with all of its new pop and vigor will sing some brand new numbers. Not to sacrifice any of our usual dramatics, two short plays, one in English and one in Slovene, are in progress of rehearsal.

Each year Branch No. 1 has sponsored a benefit program for our publication and always response of our readers and friends has been gratifying. This loyal support has enabled the Branch to raise a tidy sum on each occasion. March 2, we feel, will be no exception to the general rule.

Tickets have been in circulation for the past few weeks at 40c advance sale. As customary a large advance sale will assure success, and right here is where every one of us fit into the picture. We can each do our small share by selling tickets, so let's see that they are turned into good solid American cash.

JSLA Annual Meeting

CHICAGO.—Among other items to its credit during the past successful year with the Jugoslav Saving and Loan Association is the fact that it has paid its stockholders 4% on option stock and 3% on class E stock. Many new stockholders have been secured during the year and new loans made. In addition the Association has sold more of its real estate holdings and generally strengthened its financial position.

At the annual meeting Saturday, Feb. 22, at the Slovene Labor Center, 2301 So. Lawndale Ave., a detailed account of the business transacted during the past year will be submitted by the secretary, Donald J. Lostrich.

All stockholders are urged to attend this important annual meeting not only to better acquaint themselves with the functioning of the Association but also to participate in planning its work for the future.

The meeting will get under way at 8 p.m.

Nada's Valentine Party

CHICAGO.—One of the most popular attraction of the week will be the Valentine Party which "Nada" lodge 102 SNPJ, is giving at the SNPJ hall on Saturday, Feb. 15.

Those who have attended "Nada's" parties and dances before will need no extraordinary urging to mark this one down for attendance, as they have really sponsored some of the most novel and enjoyable affairs.

Admission is only 20 cents. Fueel's Orchestra will play.

Branch No. 27 JSF, Meeting Friday

CLEVELAND, O.—The regular monthly meeting of Branch 27 JSF, will be held Friday, February 14, in the Branch clubroom, beginning at 8 p.m.

After the meeting a discussion period with comrade Andrew Turkman leading, will be held. It is therefore desirable that the younger members as well as the old attend this meeting in full numbers.

Regional Convention

CHICAGO.—Indiana and Illinois Socialists will meet in a regional convention Saturday and Sunday, Feb. 15 and 16, at Olivet Institute, 1441 North Cleveland Avenue.

Maynard Krueger will speak at the dinner Saturday night, which will be held at 1508 No. Larrabe Ave. His subject is "Socialism's Future in America."

All party members from both states have been invited to participate.

THE HUNGRY STILL WITH US

No, the nation's defense activities have not solved our unemployment problem. The Detroit "Times" reports that as early as four o'clock in the morning, long queues of anxious men are to be found at the gates of factories in that city, and yet Detroit is benefitting from defense activities to as great an extent as any other community.

And when defense work slows up, what then? Senator Wagner and Congressman Jerry Voorhis are both wise and far-sighted when they urge America to begin considering the answer to that question right now.

Labor.

♦ ♦ ♦ SAVA NOTES ♦ ♦ ♦

By A. SAVANKA

"Unhand me, you villain!" she cried.

"Why was I made so beautiful?" wailed the trembling heroine of "Bertha, the Sewing Machine Girl," who frantically fluttered her frail wings against the "gilded cage" that held her captive.

Could she but return the caviar and champagne Mr. Hotfoot, the son of her wealthy employer, bought her! She was powerless in his lustful clutches, and her cries for help went unheard, for the Amer. Legion was having a convention in the same hotel.

Everything looked dark for our poor heroine, but her true-blue hero comes to the rescue and all is saved. "Wait until I tell my father! You'll be fired!" cursed the foiled scoundrel, but to no avail, for the workers were organized and thus protected against such villainous exploitation!

In my opinion, this highly amusing parody for the "Pins & Needles" show takes first honors. The singing, costumes, and dramatic effect was at its best in this skit, with the sentiment played up to a rollicking tune.

"Cream of Mush" and "I Wanna be a G-man" episodes had Savans in peals of laughter; and the three little, squeamish, blue-blooded D. A. R.s won our hearts completely; although they did lose their heads. "Poker Players," the clever, very clever, "friendly" game of cards, with Hitler, Mussolini, Stalin and Phui playing, with nations as stakes, and the three Hail Swastikas, Coggie, Bob and Fritzie, (Father Coughlin, Sen. Reynolds, Fritz Kuhn), were so full of humorous satire and condemnation that it is no wonder the show is due for a long, successful run. Everyone had a good time—that was markedly evident on the faces of those present. All in all it was highly entertaining, although some of it was not "so-good."

It was nice to go out with the Savans; one couldn't be in nicer or friendlier company. The next time we go out as a group, we should arrange to have a cup of coffee together and a "how did you like it?" confab afterwards in one of the plentiful eating-places down-town.

On March 2nd, Sava is going to appear on the program sponsored by Branch No. 1 JSF, for the benefit of Proletarec, the labor newspaper in which these notes appear. The arrangements committee is preparing an outstanding, variety program, consisting of both Slovene and English numbers.

Ed Laben said, "we've got to sing something good at this affair," when the question of songs came up, "so that we will make a good impression; our Spring concert needs advertising, and there's nothing better than a good song."

Well spoken, Ed! Everyone readily agreed, and we decided on two songs that are always well-liked and will be worthy of the occasion.

There is so much to say about singing! Last week a few vital difficulties which an aspirant of song meets, were cited, but that was just the beginning, for the road to success—the opera—is a hard one. Today, exploitation is a fine art, too, and a singer has to be "introduced" after finally reaching a point of perfection, and is ready for his career. Becoming a singer and attaining a place in the musical world are two different things. It takes more, much more, money to launch your career than it does to gain the ability to sing well. The unceasing inspiration and zest for a career of song is vital, but re-

grettably, money is too important, for it costs to hire an up-to-date press agent, a specialist in this reputation build-up. Very few get to be known without special publicists.

To mention someone we know, Zinka Milanov is one of the very few. She has reached her place in the Metropolitan opera thru her genuine ability and beautiful voice. Mme. Milanov said at a dinner held here at the Center, that it was very, very hard to become a singer, shaking her head while saying it. And she spoke with reverence and great respect for her famous teacher, Milka Ternina, who also was with the Metropolitan opera back in 1900, and was of Croatian parentage.

There are so few opera companies in America, deplored Mme. Milanov. In Europe every music center has opera, no matter how small the country. This also makes it so very difficult for the singers in America. How many renowned names were made, brutally speaking, through marrying money, and perhaps some remember reading the Chicago papers carrying headlines in 1935—"Singers had to pay for their roles with the Chicago Opera company!" The rules have become more demanding and rigid in the operatic field, which is a good thing, however; and no mint can get an artist into the Metropolitan today, unless he is ready and has every quality that goes to making for a future. The Chicago Civic Opera has cleaned house, too, these past few years. Only a few institutions were not guilty at one time or another of being "bought." Do you still remember the publicity rage of Marion Talley whom Kansas City spent \$75,000 in promoting her operatic career, which was so short-lived? After her performance at the New York Metropolitan, Mr. W. J. Henderson, dean of the music reviewers, spoke of her as—"a child whose tones were hard, harsh, pinched, strident, that sometimes wouldn't come and when they did were hollow and echoed in tremolo. A high B flat that was piercing and disagreeable, and the want of musical instinct or the intelligence of a musician was apparent."

The more one learns of the great trials and tribulations of the singers, the more admiration and respect goes to them. Their's is a life of labor, never ending in study to gain the greatest of perfection in their art of song.

Too Much Rowdyism Among Catholics, Rev. Butala Warns KSKJers

Despite all painstaking efforts to teach their followers otherwise, apparently there is just as much drinking, brawling and general hell-raising when a group of young Catholics get together as in any other group, not sparing the American Legion.

A front-page editorial in the KSKJ official organ, signed by Rev. Butala, states that as members of a Catholic Fraternal Organization their young members should be exemplary young men when attending the organization's athletic contests, and not go around smashing hotel furniture, tearing out telephones, disregarding rights of others and in general apeing the American Legion Conventions.

WASHINGTON PLUS

Raymond Clapper says Eleanor Roosevelt is one of the ten most powerful people in Washington."

What does he mean—IN Washington?

IN THE NEWS

MILITARY EXPENSES UP 67%, DOMESTIC SPENDING DOWN 15%

A cut of 15 per cent in non-military expenditures of the U. S. government in the fiscal year of 1942 and a 67 per cent increase in military expenditures featured the 1942 budget submitted to Congress in January by President Roosevelt.

Recommended for the WPA for the fiscal year of 1942, which starts July 1, 1941, is an appropriation of \$95,000,000 which is about one-third less than the sum that will be spent this year.

NEW DISTRICT HEADS OF PMWA, ASSUME POSTS

On February 1, the recently elected officers of District No. 1, Progressive Mine Workers of America, assumed their respective posts and began serving on their two year terms, with a number, including Pres. William Keck, East St. Louis, who had been completing unexpired terms, continuing in office.

Along with Pres. Keck, the new officers are: Lloyd A. Thrush, vice-president; Earl Evans, secretary-treasurer; William Crompton, Joe Vidmar, Felix Goodnick Jr., and Fred Hedger, Board members.

'ISMS' REFERENDUM IN AMERICAN NEWSPAPER GUILD

Referendum ballots have been distributed among all locals of the American Newspaper Guild to decide the long-debated "isms" issue in the Guild and poll the sentiment of its membership.

Of the two formal questions to be voted upon, one was moved by the Youngstown Guild and the other by the International Executive Board.